

Luister naar de Syriërs in Nederland

Teken de traumatische ervaringen van naar Nederland gevluchte Syriërs op, betoogt Ugur Ümit Üngör. In belang van wetenschap en rechtspleging.

Hij is charismatisch en sympathiek, met een voorliefde voor kleurrijke vogels en Spaans voetbal. De 26-jarige Syrische student economie serveerde zoete thee toen ik hem voor een interview bezocht in een asielzoekerscentrum. Daar was hij terechtgekomen nadat hij in 2015 naar Nederland was gevlucht uit Douma, een van de platgebombardeerde voorsteden van Damascus. Hij serveerde thee omdat hij koste wat kost gastvrijheid - hoeksteen van de Syrische cultuur - in stand wil houden, oorlog of niet. Maar achter zijn rossige stoppelbaard, lichtbruine ogen en joviale glimlach gaat een wereld van pijn schuil. Zijn verhaal staat symbool voor een generatie Syriërs die een nieuwe kans hebben gekregen in Europa na buitengewoon gewelddadige ervaringen.

De student werd tijdens een demonstratie tegen Assad in september 2011 gearresteerd door de afdeling Staatsveiligheid van de Syrische geheime dienst. Drie maanden lang leefde hij in een overvolle cel waar hij dagelijks met kabels werd geslagen, opgehouden aan zijn armen, vernederd en bespuugd. Enkele weken na vrijlating werd hij door een andere afdeling, de inlichtingendienst van de luchtmacht, weer opgepakt en twee weken gemarteld. „Het ergste was nog te moeten horen hoe anderen gemarteld werden”, verzuht hij tijdens een kop koffie in een Amsterdams park, „en de geur van rottend mensenvlees te moeten ruiken”. Als een KLM-jet over ons heen raast, krimpt hij even ineen. In 2014 kwamen zijn vader en oom op bij een lucht-aanval op Douma. Zelf was hij toen toevallig buiten, slachtoffers helpen met zijn broertje. Nu woont hij in Drenthe.

Het verhaal van de student economie is niet uniek; voor mijn onderzoek naar Syrische militieën heb ik tientallen interviews gehouden met Syriërs wier verhalen niet onderdeden voor het zijne. Vrijwel alle Syriërs, inclusief de tienduizenden vluchtelingen die nu in Nederland leven, hebben ervaringen met en gedetailleerde herinneringen aan zeer ernstig geweld. De Nederlandse overheid zou een onderzoekproject moeten beginnen naar de belevenissen van deze mensen. Zo'n omvangrijk project zou drie belangrijke doelen dienen: wetenschappelijk, maatschappelijk, en rechtelijk.

Allereerst is documentatie van massaal geweld zoals oorlog en massamoord van onschatbare waarde voor wetenschappelijk onderzoek. Massaal geweld is niet alleen iets van het verleden, maar een van de prangendste problemen van onze tijd, en verdient daarom blijvende wetenschappelijke aandacht. Het is geen geweld dat zich ver van ons bed afspeelt; u zou zelf ook zo maar een Syrische buur toegewezen kunnen krijgen. Zoals ook de ooggetuigenverslagen in het Joods Historisch Museum of de collecties van het NIOD, zouden interviews zowel waarheidsvinding als oorlogsdokumentatie over Syrië bevorderen.

Ten tweede is er een sterk maatschappelijk belang. Aangezien dit destructieve conflict zich voortleept, is een massale terugkeer niet waarschijnlijk en moeten deze mensen als toekomstige Nederlanders worden gezien. Doordat Syriërs aan zeer ernstig geweld blootgesteld zijn geweest, is het niet alleen van belang dat ze psychologisch behandeld worden, maar ook gehoord worden als een populatie nieuwe Nederlanders die zeer zwaar getroffen zijn door oorlog en geweld. Het Syrian Justice

and Accountability Centre (Washington en Den Haag) pleit er al lang voor om de afstand tussen de Syriërs en Europese overheden te verkleinen, ook omdat Syriërs voor de Europese veiligheid nuttige inlichtingen kunnen verschaffen.

Tot slot is er een potentieel juridisch belang. Het geheel aan Syrische herinneringen is een bron waar de rechtsmacht uit kan putten. Enkele honderden Syrische moordenaars wonen namelijk in Europa en anno 2016 is straffeloosheid van oorlogsmisdadigers niet acceptabel. Met behulp van Syrische vluchtelingen zelf

te bezoeken.

Deze Syriërs moeten als toekomstige Nederlanders worden gezien

worden in Zweden en Duitsland al mensen vervolgd voor misdaden die ze in Syrië hebben gepleegd. Mede hierom is in Amsterdam het Syria Legal Network in het leven geroepen, een samenwerkingsverband waarin Syrische juristen worden getraind in internationaal strafrecht, en worden voorbereid om interviews af te nemen met Syriërs in Nederland.

Het effect van straffeloosheid op wijdverspreide Syrische gevoelens van onrecht kan niet worden overschat. De 26-jarige student fluisterde me toe dat hij in het asielzoekerscentrum iemand had herkend die in Damascus een berucht *checkpoint* had bemand waar veel mensen waren geëxecuteerd. De man was met de vluchtelingenstroom meegewandeld en had als enige in het azc een aanzienlijke som geld om uit te geven. De student voorspelde dat het niet lang zou duren voordat een familielid van een slachtoffer zich eerst een avond zou volgieten, om daarna met een honkbalknuppel Assads beulen

te bezoeken.

Een onderzoeksproject zou ambitieus moeten zijn en via betrouwbare contacten zo veel mogelijk mensen moeten interviewen. Tegelijkertijd zou het realistisch moeten zijn in het scheppen van verwachtingen, en ethisch verantwoord in het benaderen van respondenten en bewaren van gevoelige data. Aangezien een einde aan de oorlog op zich laat wachten en rechtvaardigheid voorsnog ongrijpbaar lijkt, is het luisteren naar de Syriërs het minste wat we kunnen doen. In de woorden van de Amerikaanse schrijver William Faulkner: „Het verleden is nooit dood. Het is nog niet eens voorbij.”

Nederland is met zijn inmiddels decennialange traditie in hulp en aandacht voor oorlogsslachtoffers bij uitstek goed uitgerust voor zo'n project. Instituties voor slachtofferhulp verrichten al uitstekend werk door vluchtelingen psychologisch te behandelen. De expertise in documentatie en onderzoek van academici en gespecialiseerde onderzoeksinstituten zou nuttig zijn voor de wetenschappelijke inbedding van het project. En zowel de politie als het OM heeft belang bij het opsporen en vervolgen van internationale misdrijven. Een goed afgestemde samenwerking zou positief uitpakken voor alle deelnemers, niet in het minst voor de Syriërs, onze nieuwe medelanders.

Ugur Ümit Üngör, doceert geschiedenis aan de Universiteit Utrecht en is onderzoeker aan het Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies (NIOD).

Gewonde Syriër (niet de man uit het artikel) arriveert in een ziekenhuis nabij Damascus.

FOTO: ABD DOUMANI/AP

COEN TEULINGS

Op campagne tegen de EU? Nee, Mark, jij niet

Wat gaat Mark Rutte volgende week bij de Algemene Beschouwingen over Europa zeggen? Rutte zal zijn huid ongetwijfeld niet verkopen voordat de beer geschoten is, maar ik ga er blind van uit dat hij bij de verkiezingen weer de grootste wordt. Dan wordt hij voor de derde keer op rij premier van Nederland, een prestatie van formaat. In de week van het Brexit-referendum heeft Rutte zijn visie op Europa onthuld. In ongekende heldere bewoordingen gaf hij aan dat het EU-lidmaatschap van Nederland voor hem niet ter discussie stond. Echter, dat was toen, direct na de uitslag. De geest moest terug in de fles. Zal hij dat nu herhalen, terwijl de eerste emoties zijn geluwd? Of kiest hij opnieuw pragmatisch, door de PVV de wind uit de zeilen te nemen? De verleiding is groot. Echter, Ruttes plaats in de geschiedenis hangt niet af van zijn herverkiezing, maar van zijn vermogen om aan Nederland richting te geven in die ene kwestie: wat is onze plaats in het Europa van de toekomst? Want referendum of niet, die vraag staat de komende jaren centraal.

Na Brexit gaf premier Rutte aan dat ons EU-lidmaatschap niet ter discussie staat

Er zijn tal van Europaminnende opinieleiders. Zij zijn voor Europa, maar alleen voor een hervormd Europa, democratischer, zonder overbodige bemoeienis met details, zoals de afmetingen van de stekker van het scheerapparaat. In een zeldzaam wijs interview in *de Volkskrant* schetst oud-EU-president Herman Van Rompuy de klemmende vragen en schaarse antwoorden waarvoor Europa wordt gesteld. Wie voor Europa is, maar alleen voor een hervormd Europa, verkeert op veilige academische hoogte, aldus vrij vertaald Van Rompuy. Europa is net zo min een oefening modelbouw als een bedenksel van overijverige Brusselse bureaucraten. Europa is een alledaags politiek compromis tussen 27 lidstaten, ten bate van het hogere doel van voorspoed en veiligheid. Premier Rutte moet de compromissen die zijn kabinet bereikt verdedigen. Hij kan niet de PvdA de schuld geven van iets dat hem niet bevalt. Evenzo zal hij de compromissen die hij bereikt in de Europese Raad moeten verdedigen. Het is precies dat compromiskarakter dat hervorming van Europa tot een irrelevante utopie maakt: er zijn goede redenen waarom de compromissen keer op keer foelieijk zijn. De wens van de één verdraagt zich slecht met de voorkeur van de ander. De afmetingen van de stekker van het scheerapparaat? Wel, één Europese markt vergt dat er niet één land is dat zijn eigen thuismarkt kan afschermen met afwijkende maten. Dus zijn er Europese regels. Bij iedere vergadering van de Europese Raad worden nieuwe lapjes aan dit Europese breiwerk aangehaakt. Steeds meer Europa.

Om die reden is er midden in de eurocrisis een Europese president gekomen als voorzitter van de Europese Raad, in plaats van de roulerende voorzitter met zijn steeds wisselend politieke agenda. Zo wordt de voorzitter van de Europese Commissie tegenwoordig gekozen door het Europees Parlement, een stap in de richting van een Europese democratie. Nederland was daar tegen. Het Europees Parlement moest zich er niet mee bemoeien, vond het kabinet intendant, nota bene bij monde van Frans Timmermans. Nederland vond Juncker maar een dronkelap. Toch heeft Nederland het Europees Parlement niet kunnen stoppen.

Er zijn voor Europa maar twee smaken. Je neemt het zoals het gaat, foelieijk, maar met groot belang voor voorspoed en veiligheid. Je onderhandelt mee over alledaagse compromissen, maar verdedigt het principe. Ofwel je blaast het op. Rutte heeft in juni gekozen voor het eerste. Maar juist omdat het alledaagse compromis zo foelieijk is, vergt het overtuigen van de kiezer meer dan één enkele klaroensstoot. Mark Rutte wacht een schone taak.

Coen Teulings is hoogleraar aan de universiteiten van Cambridge en Amsterdam.

BRIEVEN, CORRECTIES EN AANVULLINGEN

Gezondheid

Ouderdom een ziekte?

In haar artikel *Ouderdom is geen ziekte - noem het ook niet zo* (12/9) beticht Malou van Hintum intergenist Andrea Maier ervan dreigende taal uit te slaan door ouderdom een ziekte te noemen. Maar ik word bemoeidigd door Maiers boodschap.

Door de durf op te brengen ouderdom een ziekte te noemen, geeft Maier ons hoop. Zij wijst daarmee op het behandelbare karakter van ouderdomsverschijnselen. Opgevat als ziekte wordt ouderdom, al-

thans voor een deel, geneeslijk. Maier voert wetenschappelijke argumenten aan waarmee zij het ouder worden van deprimierende associaties ontdoet. Ouderdom en dood staan zo niet meer in elkaars onontkoombare verlgende. Dat inzicht maakt me vrolijker; ik zit er beter door in mijn vel en ben dus een stukje gezonder.

D.H.A. Koffij (78), Zoeterwoude

Sportverslaggeving

Geen knuffels in NRC

Tijdens de wedstrijd Feyenoord-ADO Den Haag gooiden supporters

zondag knuffels in een vak waar zieke kinderen de wedstrijd bijwoonden. Elk zichzelf respecterende medium deed verslag van dit positieve gebeuren. Zelfs in het buitenland. In de NRC van heden lees ik er niets over. Buitengewoon teleurstellend. Wellicht past deze actie vanuit het volk niet binnen het grachtengordeldenken van julie (sport)verslaggevers.

Bert Drenth, Zoetermeer

Twitter

Het riool is een keuze

Onlangs las ik met stijgende verba-

zing een aantal stukken in NRC over Twitter. De teneur? Twitter is het riool van de samenleving waar 'fijne mensen' zich maar amper staande houden onder (anoniem) gescheld, grofheid, belediging en soms zelfs bedreiging. Op Twitter kun je zelf kiezen hoe toegankelijk je bent. Een compleet open tijdschrift kan onderdaad resultaten in types die op luide en grove toon hun afkeer van (en met) je delen. Heel vervelend, maar die types kun je *blocken*. Met een slot op je account zijn je tweets alleen nog zichtbaar voor door jou goedgekeurde mensen. De keuze om je in dat zogenoemde riool te begeven,

is daarmee een geheel vrije. Klagen over kritiek is een beetje gratis. Je wilt wel dat open podium, maar enkel voor applaus? Nu 7 jaar actief op Twitter vind ik het nog steeds de leukste huiskamer van de wereld. Een blik in de belevingswereld van mensen die in, maar ook buiten je *comfortzone* vallen.

N. Booij, Apeldoorn

Onderwijs

Engels? En Duits dan?

Professor Fresco pleit (7/9) voor Engels in het hoger onderwijs,

hoofdzakelijk omdat die taal over beleefdheidschakeringen zou beschikken die wij ontberen. Neem Fresco's voorbeeld: *You may want to look at the attached*. Wij kunnen schrijven: 'Wellicht wilt u de bijlage nog even inkijken?', 'Kunt u eventueel ook even naar de bijlage kijken?', 'Zoudt u nog even naar de bijlage willen kijken?' etc. Bezwaren waar Fresco überhaupt niet over spreekt, zijn het lage niveau van het Engels van docenten en het Nederlands van studenten (5/9). Een universiteit dient ervoor te zorgen dat studenten zowel hun eigen als

de belangrijkste buitenlandse talen solide beheersen. Helemaal in 2016 mogen *born leaders* [who] reach for infinity, om met de Rijksuniversiteit Groningen te spreken, die oneindigheid niet uitsluitend in kwakkelend Engels en Nederlands tegemoet treden. Ze dienen juist met de nodige instrumenten te worden uitgerust om de nuances van uitingen in de belangrijkste talen te doorgronden, interpreteren en in eigen hand te nemen. Want filosofie in Groningen studeren en daarbij Kant verplicht in het Engels lezen, terwijl Duitsland voor Nederland een veel belangrijker

rol speelt dan Groot-Brittannië (zelfs nog vóór de Brexit)? Dat is geen internationalisering, maar wanbeleid.

D.O. Cohen, Berlijn

Aanvulling

T. rex

In het artikel *Nooit was de oertijd Hollander* (10/09, pagina 13) is de volgende zin weggevallen: 'In Berlijn wordt nu ook een T. rex tentoongesteld, maar die is in bruikleen.' Naturalis bezit als enige Europees museum een T. rex.